

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 11 § lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål och 4 a § sjukförsäkringslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål samt sjukförsäkringslagen ändras så att inkomstbortfall för en donator till följd av att ett organ eller en vävnad avskiljs för att användas vid en livsviktig och nödvändig transplantation skall ersättas genom en ersättning för inkomstbortfall som motsvarar dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen, genast från den dag donatorn infunnit sig för att donera ett organ. Avsikten är att

dagpenning skall betalas även för de dagar donatorn genomgår undersökningar som har anknytning till avskiljandet av organ eller vävnader och som är nödvändiga för detta ändamål. För att donatorn skall beviljas dagpenning krävs, förutom heldagsfrånvaro från förvärvsarbetet, att han inte får någon lön eller motsvarande ersättning för denna tid.

Lagarna avses träda i kraft den 1 oktober 1994.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

Sjukdagpenningen är enligt 14 § sjukförsäkringslagen ersättning för arbetsoförmåga till följd av sjukdom. Dagpenning betalas när arbetsoförmågan varat längre än den lagstadgade självrisktiden, dvs. dagen för insjuknandet och de följande nio vardagarna. Självrisktiden är densamma för alla oavsett arten av sjukdom. En arbetslös som insjuknar har enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) rätt att få arbetslöshetsdagpenning till dess att sjukdagpenning börjar betalas.

De som försäkrats enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) har rätt att med stöd av lagen om ersättning till lantbruksföretagare för självrisktiden enligt sjukförsäkringslagen (118/91) få en särskild sjukdagpenning för självrisktiden enligt sjukförsäkringen, om arbetsförmågan fortgår i minst tre dagar, med undantag av den dag då arbetsoförmågan inträdde. Dagpenningen är större än den dag-

penning som bestäms enligt sjukförsäkringslagen. Dagpenning betalas inte om lantbruksföretagaren har rätt till ersättning enligt någon annan lag och om inkomsten av företagareverksamheten beaktas då ersättningens storlek fastställs.

De stadganden i lagen om arbetsavtal (320/70) som gäller lön för sjukdomstiden gäller inte sådan frånvaro från arbete som föranleds av en frivillig donation av organ eller vävnader till en annan person på grund av dennes sjukdom. Lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål (355/85) förbjuder att ersättning utfästs eller betalas då organ eller vävnader doneras. De kostnader för sjukvård som en donator har då han donerar organ eller vävnader och som nämns i sjukförsäkringslagen (364/63) ersätts av sjukförsäkringen som kostnader för mottagarens sjukdom. De kostnader som ersätts är främst resekostnader. Enligt lagen kan enbart kostnader för resor i Finland

ersättas. Transplantationerna utförs vid allmänna sjukhus. Eventuella sjukhusavgifter måste betalas av donatorn själv, eftersom sjukförsäkringen inte ersätter sjukhusavgifter. Om den som skall donera organ eller vävnader deltar i undersökningar av om han är lämplig som donator och det organ som skall doneras är lämpligt för ändamålet, anses han enligt nuvarande tolkning inte vara arbetsoförmögen på det sätt som avses i sjukförsäkringslagen. Om en donator däremot till följd av en utförd transplantation är arbetsoförmögen utöver den självrisktid som nämns i sjukförsäkringslagen, har han rätt till dagpenning enligt samma grunder som alla andra som är arbetsoförmögna till följd av en operation.

Enligt 27 § lagen om smittsamma sjukdomar (583/86) har den som för förhindrande av spridning av smittsam sjukdom fått förordnande att utebli från sitt förvärvsarbete eller att hållas isolerad rätt att få dagpenning enligt vad som stadgas om dagpenning i sjukförsäkringslagen. Samma rätt har en vårdnadshavare, om ett barn under 16 år för förhindrande av spridning av smittsam sjukdom skall hållas hemma och vårdnadshavaren av denna anledning är förhindrad att arbeta. En person som skall hållas isolerad har med stöd av 4 a § 2 mom. sjukförsäkringslagen utöver dagpenningen rätt till ersättning för faktiskt inkomstbortfall.

Internationellt sett är självrisktiden för sjukdagpenningen lång. En donation är oftast en åtgärd som är livsviktig för mottagaren, och donationen får inte äventyras av att donatorn lider ekonomiska förluster till följd av donationen. Därför är det motiverat att ge den som donerar organ eller vävnader en förmånligare ställning vid betalningen av dagpenning, t.ex. i fråga om dagpenningens självrisktid.

Det föreslås att till lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål samt till sjukförsäkringslagen fogas stadganden om rätt för den som donerar organ eller vävnader att få dagpenning som motsvarar dagpenningen enligt sjukförsäkringslagen, på motsvarande sätt som lagen om smittsamma sjukdomar för närvarande stadgar om ersättning till personer som har isolerats. Till skillnad från sådan dagpenning som betalas till de isolerade enligt lagen om smittsamma sjukdomar skall enligt förslaget dock inte betalas ersättning för faktiskt inkomstbortfall.

Enligt förslaget skall donationen av organ

och vävnader avse organ och vävnader enligt lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål. Det krävs alltså att donationen sker därför att någon direkt behöver ett livsviktigt organ eller livsviktiga vävnader. Här avses alltså inte donation av organ och vävnader för framtida transplantationer till s.k. organ- eller vävnadsbanker. Således skall inte heller t.ex. donation av blod eller könsceller räknas som donation av organ eller vävnader.

Avsikten är att donatorn skall kunna få dagpenning genast från och med den dag han infunnit sig för att donera ett organ. Dagpenning skall enligt förslaget även betalas för alla de hela dagar donatorn är tvungen att vara borta från sitt arbete för att genomgå undersökningar som är nödvändiga före den egentliga donationen. En förutsättning för att dagpenning skall betalas är dessutom att donatorn inte får någon lön eller annan ersättning för den tid han till följd av donationen måste vara borta från arbetet.

Förbudet mot att betala ersättning i 11 § lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål bör ändras till ett förbud mot att betala ett arvode. En donator är inte arbetsoförmögen då han genomgår undersökningar. Ersättningen är således i praktiken en ersättning för förlorad inkomst till följd av donation av organ. En ersättning för förlorad inkomst kan inte anses vara ett arvode.

Den föreslagna dagpenningen skall vara primär i förhållande till dagpenningen enligt lagen om ersättning till lantbruksföretagare för självrisktiden enligt sjukförsäkringslagen. Dagpenningen skall till storleken motsvara sjukförsäkringens dagpenning. Dagpenning med anledning av donation av organ är inte dagpenning som utgår till följd av sjukdom, varför inte heller sjukförsäkringslagens stadganden om sjukdom och arbetsoförmögenhet kan tillämpas.

2. Propositionens verkningar

Antalet donationer av organ eller vävnader från levande personer är uppskattningsvis mindre än hundra per år. Vid njurtransplantationer får man t.ex. i 90 % av fallen njurarna från avlidna personer. Antalet donationer av njurar från levande personer, i allmänhet nära

släktingar, är ca 15 om året och antalet donationer av benmärg ca 50 (en del av donatorerna är barn). Några tiotal hudtransplantationer vid svåra brännskador och några partiella levertransplantationer utförs varje år.

Transplantationerna medför direkta insparingar för samhället. Dialys, som ersätter en njurtransplantation, kostar samhället 250 000 — 300 000 mk om året. Om transplantationen inte utförs, måste denna summa betalas årligen. Kostnaderna för hemodialyspatienterna är ca 3 000 000 mk på tio år. En njurtransplantation kostar 150 000 — 200 000 mk. Kostnaderna för åren efter njurtransplantationen beräknas uppgå till ca 30 000 mk. Kostnadsberäkningarna är liknande också för levertransplantationernas del.

De utgifter som föranleds av propositionen betalas ur sjukförsäkringsfonden. Om ca 80 donatorer fick en dagpenning på i genomsnitt 220 mk, skulle ökningen av utgifterna för dagpenningar vara uppskattningsvis 0,25 milj. mk.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Den baserar sig på riksdagens lagmotion nr 109/1991 rd. I arbetet har dessutom deltagit representanter för arbetsministeriet, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund och folkpensionsanstalten.

Utlåtande om propositionen har begärts av finansministeriets personalavdelning, arbetsministeriet, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Affärsarbetsgivarnas Centralförbund, Företagarnas Centralförbund i Finland, Finlands Läkareförbund, Njursjukdomsförbundet, Kommunala arbetsmarknadsverket och folkpensionsanstalten.

4. Ikraftträdande

Lagarna avses träda i kraft den 1 oktober 1994.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 11 § lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 11 § lagen den 26 april 1985 om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål (355/85) som följer:

11 §

För avskiljande och användande av organ eller vävnader samt överlåtande av lik enligt denna lag får inte utfästas eller betalas arvode till donatorn eller hans rättsinnehavare.

En donator som på grund av att organ eller vävnader avskiljs i enlighet med denna lag för en livsviktig transplantation, eller som på grund av undersökningar som är nödvändiga i samband därmed är tvungen att vara frånva-

rande från sitt förvärvsarbete en hel dag utan att för denna tid få någon lön eller motsvarande ersättning har rätt att få dagpenning enligt vad som stadgas om dagpenning i sjukförsäkringslagen (364/63). Dagpenning betalas dock utan hinder av 19 § sjukförsäkringslagen för alla vardagar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1994.

2.

L a g**om ändring av 4 a § sjukförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 4 a § 1 mom. sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63), sådant det lyder i lag av
den 25 juli 1986 (584/86), som följer:

4 a §

Vad som i denna lag stadgas om dagpenning
vid arbetsförmåga till följd av sjukdom skall i
tillämpliga delar även iaktas i fråga om dag-
penning som avses i 27 § 1 mom. lagen om
smittsamma sjukdomar (583/86) och 11 § 2

mom. lagen om avskiljande av mänskliga organ
och vävnader för medicinska ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober
1994.

Helsingfors den 29 april 1994

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

1.

Lag

om ändring av 11 § lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 11 § lagen den 26 april 1985 om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål (355/85) som följer:

Gällande lydelse

11 §

För sådant avskiljande och användande av organ eller vävnader samt sådant överlåtande av lik, varom stadgas i denna lag, får inte utfästas eller betalas ersättning till donatorn eller hans rättsinnehavare.

Föreslagen lydelse

11 §

För avskiljande och användande av organ eller vävnader samt överlåtande av lik enligt denna lag får inte utfästas eller betalas arvode till donatorn eller hans rättsinnehavare.

En donator som på grund av att organ eller vävnader avskiljs i enlighet med denna lag för en livsviktig transplantation, eller som på grund av undersökningar som är nödvändiga i samband därmed är tvungen att vara frånvarande från sitt förvärvsarbete en hel dag utan att för denna tid få någon lön eller motsvarande ersättning har rätt att få dagpenning enligt vad som stadgas om dagpenning i sjukförsäkringslagen (364/63). Dagpenning betalas dock utan hinder av 19 § sjukförsäkringslagen för alla vardagar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1994.

2.

Lag

om ändring av 4 a § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 4 a § 1 mom. sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63), sådant det lyder i lag av den 25 juli 1986 (584/86), som följer:

Gällande lydelse

4 a §

Vad som i denna lag stadgas om dagpenning vid arbetsförmåga till följd av sjukdom skall i tillämpliga delar även iakttas i fråga om dagpenning som avses i 27 § 1 mom. lagen om smittsamma sjukdomar.

Föreslagen lydelse

4 a §

Vad som i denna lag stadgas om dagpenning vid arbetsförmåga till följd av sjukdom skall i tillämpliga delar även iakttas i fråga om dagpenning som avses i 27 § 1 mom. lagen om smittsamma sjukdomar (583/86) och 11 § 2 mom. lagen om avskiljande av mänskliga organ och vävnader för medicinska ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1994.

